

DE KLEINE ALK

contactorgaan Vogelwerkgroep Alkmaar en omstreken

verschijnt vier keer per jaar

Redactie

Tom Damm (06) 42 12 26 10

Arie de Wit

Beeldredactie

Jan Stok jbh.stok@planet.nl

Redactieadres

redactiekleinealk@vwg-alkmaar.nl

Vaste medewerkers

Ofra Carmi

Ruud Costers

Elias den Otter

Hans Cornelissen

Wim Schols

Pierre van der Wielen

Vormgeving (basis)

Peter van Brandwijk

Verspreiding

Connie Wubbels (072) 515 05 61

Peter de Greeuw (072) 561 80 50

Bestuur

Voorzitter

Elias den Otter (06) 57 71 21 23

Secretaris, ledenadministratie

Loes Staal (06) 21 82 54 20

secretaris@vwg-alkmaar.nl

Penningmeester

Bas Lagerveld

penningmeester@vwg-alkmaar.nl

Leden

José Tibbe (06) 50 56 68 89

Eduard van Amstel (06) 24 40 19 58

Jeroen van Wetten

Sander Taam

Voorplaat: Kleine Alk, Frits-Jan Maas

Ereleden

Kees Roobeek, Harry Smit, Jan Stok,
Tom Damm

Commissie Natuurbescherming

secretaris@vwg-alkmaar.nl

Natuurwetenschappelijke Commissie

contactpersoon Harry Smit
smit51@telfort.nl

IJsvogelwerkgroep

contactpersoon Rutger Polder
1815JK232@hetnet.nl
(072) 511 99 39

Roofvogelwerkgroep

contactpersoon Dook Vlugt
d.vlugt@quicknet.nl
(072) 589 77 78

Lid worden

Het lidmaatschap van onze vereniging bedraagt slechts € 20,00 per jaar. Hier-voor ontvangt u vier keer per jaar ons blad De Kleine Alk en bent u van harte welkom op de door ons georganiseerde activiteiten, waaronder lezingen en excursies. Als welkomstgeschenk ontvangt u tevens het boek 'Broedvogels van het stedelijke gebied van Alkmaar' (t.w.v. € 12,50).

Lid wordt u door € 20,00 over te maken op nummer NL25 TRIO 0379 6386 73 t.n.v. VWG Alkmaar e.o. en ook een mail te sturen naar penningmeester@vwg-alkmaar.nl, met uw naam, adres, telefoonnummer en e-mailadres. Ook adreswijzigingen graag naar dit adres.

In dit nummer

pagina 3

Vooraf: “Je ne regrette rien”

Elias den Otter

Van de redactie

Tom Damm

pagina 4

Veentjes van de Eilandspolder

Willem Rol†

pagina 12

Veren

Dirk van der Made

pagina 15

Excursie Tringa 11 augustus 2024

Chantal Gaarhuis

pagina 17

Enige resultaten van de vijfde stadsinventarisatie **Tom Damm & Harry Smit**

pagina 18

De raadselvogel van Wim

Wim Schols

Wetenswaardig? (25)

Ruud Costers

pagina 21

Avi-limericks

Hans Cornelissen

pagina 22

Communicatie & Actualiteiten

Van het bestuur

Het Bestuur

Van de ledenadministratie

Loes Staal

Van de Sovon-ledenraad

Miranda Zutt-van der Made

pagina 25

Noord-Hollandse Natuurdag

Landschap Noord-Holland

pagina 26

Van ANIMO

Jaap Walhout

pagina 27

Lezingen

Ofra Carmi

pagina 30

Excursienieuws

Elias den Otter

pagina 31

Leukere waarnemingen mei t/m juli 2024

Pierre van der Wielen

pagina 35

Ogrut 75: Nieuwe lijsters

Hans Cornelissen

pagina 37

Dertig jaar roofvogelonderzoek in beeld

Jan Stok

Kopijsluiting: 1 februari, 1 mei, 1 september, 15 november

Vooraf: “Je ne regrette rien”

Onze club houdt zich naast het organiseren van leuke tripjes en het doen van het nodige onderzoek natuurlijk ook bezig met het verdedigen van het restje natuur dat ons zo lief is. Soms is dat zwaar, moeilijk en teleurstellend.

Afgelopen week konden we in de raadszaal zien hoe de burgemeester van Dijk en Waard een motie aannam om een stukje van ons geliefde Geestmerambacht toe te voegen aan de zoekgebieden voor het plaatsen van windmolens. Mocht dit doorgaan, dan staan er in een aantal jaar een paar gehaktmolens aan de rand van een mooie pleisterplaats op de vliegroute tussen broed- en overwinteringsgebied.

Twee dagen later was diezelfde burgemeester bij ons in de woongemeenschap om het eerste exemplaar van een boek over duurzaam wonen in ontvangst te nemen. Onder het publiek was een meisje van vier, waaraan mijn vriendin vroeg of ze wist wie die man met die ketting was. “Dat is de burgemeester”, zei mijn vriendin. “Wat zou je hem willen vragen?”, vroeg ze. Het meisje antwoordde: “een liedje te zingen”. Mijn vriendin moest lachen en vroeg: “welk liedje dan?” Het antwoord hadden wij nooit kunnen raden. Geen K3 of Kabouter Plop. Nee: “*Je ne regrette rien*” was haar antwoord!

U begrijpt: toen de burgemeester er na het evenement vandoor ging, kon ik het niet laten om de beste man even achterna te lopen om – na de wijze uitspraak van een vierjarige – de beslissing rondom de windmolens nog eens te heroverwegen...

Elias den Otter, voorzitter@vwg-alkmaar.nl

Van de redactie

Net als nummer twee verschijnt ook dit nummer later dan normaal, voornamelijk door vakantie en redactionele werkzaamheden aan het broedvogelboekje en nummer vier van *tussen Duin & Dijk*.

Tom Damm, namens de redactie

Veentjes van de Eilandspolder

Willem Rol

Dit artikel verscheen in maart 2024 in het tijdschrift De Kieft van Vogelbeschermingswacht “Zaanstreek”.

Inleiding

De veentjes in het oostelijke deel van de Eilandspolder (bijna geheel in bezit van Staatsbosbeheer) heb ik in 2023 voor de derde keer geïnventariseerd. Het merendeel van de veentjes ligt als ‘kralenkettingen’ langs de Gouw en de Delft (twee brede sloten). Van ongeveer 60 veentjes heb ik details over flora en beheer genoteerd. Daarbij heb ik rietvogels geregistreerd en in het najaar heb ik trekvogels geteld. Deze gegevens lenen zich voor vergelijking met de Zaanse veenweidegebieden.

De Oostelijke Eilandspolder.

Foto: Jan Stok

Hoogtepunten

De inventarisaties in 2023 leverden diverse verrassingen op en ik zet een aantal ervan op een rij:

- Een record van 21.500 rietorchissen is bereikt.
- Ronde zonnedauw (Rode Lijst) op 14 à 15 groeiplaatsen.
- Veenmosvuurzwammetje (Rode Lijst) op 21 à 22 groeiplaatsen.
- Welriekende Nachtorchis (Rode Lijst) uitgebreid naar 220 exx.
- Roerdomp (Rode Lijst) 1 territorium, een reeks waarnemingen.
- Na de zware zomerstorm op 5 juli jl. waren Sint-Jansvlinders verdwenen.
- Na de natte herfstmaanden pleisterden er 10.000 à 20.000 Kieviten.

Tijdens beheerwerk in het winterhalfjaar kwamen we regelmatig de Noordse Woelmuis (Rode Lijst, endemische ondersoort) tegen, maar sporadisch tijdens inventarisaties.

Pioniervegetaties, overjarig rietland en moerasvogels

Riet en Smalle Lisdodde vormen pioniervegetaties langs slootkanten. Dat zijn habitat voor Rietzanger (algemeen en talrijk), Kleine Karekiet en Rietgors. Staatbosbeheer laat bepaalde stukken met overjarig riet staan, zodat de Roerdomp (1 territorium in 2023), Bruine Kiekendief (4 à 5 broedparen) en Snor (1 territorium) er kunnen broeden. In het najaar laat de Waterral zich er soms horen. Ruigere rietlanden met Harig Wilgenroosje, Koninginnekruid of een struik zijn favoriet bij de Bosrietzanger (tenminste 34 territoria). Cetti's Zangers (3 territoria) zaten in moerasstruwelen met bramen bij bosjes op recreatie-eilandjes.

Een mooi aantal territoria van de Bruine Kiekendief.

Foto: Rob Struyk

Bloemrijke rietlanden

Het aandeel van bloemrijke rietlanden is gerevitaliseerd, dankzij het beheer. Echte Koekoeksbloem, Gevleugeld Hertshooi en Pinksterbloem gedijen goed. Rietorchissen zijn massaal toegenomen (21.500 exx.). In dit verlandingsstadium vinden we Kale Jonker, Echte Valeriaan, Gewone Engelwortel, Ruwe Bies, Moerasvaren, Gele Lis, Watermunt, Blauw Glidkruid, Grote Kattenstaart, Egelboterbloem, Waterpunge, Heen, enz. Ook zijn er mooie plekken met Kleine Watereppe, Moeraswalstro, Watermunt, Zomprus en Ruwe Bies langs rietdergslootjes, Op 22 juni 2023 telde ik liefst 52 Sint-

Sint-Jansvlinder.

Foto: Jan Stok

Jansvlinders op percelen met Moerasrolklaver (waardplant) en dit was een veelbelovende start, maar de vlinders waren niet opgewassen tegen de zeer zware storm op 5 juli en daarna heb ik slechts een Sint-Jansvlinder waargenomen. Fazantenhennen met kuikens houden zich schuil in bloemrijke rietlanden.

Veenmosrietlanden

Het bescheiden areaal aan veenmosrietlanden breidt zich langzaam uit. Veenmossen zijn trendsetters. Kamvaren, Ronde Zonnedauw (14 à 15 groeiplaatsen), Veenmosvuurzwammetjes (21 à 22 groeiplaatsen), Gewone Waternavel, Ruwe Bies, Zwarte Zegge, Kruipganzerik, Smalle Stekelvaren en Reukgras hebben zich er stevig gevestigd. Moerasviooltje (2 groeiplaatsen), Zompzegge, Veenpluis, Koningsvaren, Kruipwilg en Welriekende Nachtorchis zijn er in mindere mate present. Bij plekken met reliëf kwam ik Veenreukgras, Bevertjes, Gewoon Biggenkruid, Veelbloemige Veldbies,

Gewone Brunel, Tweerijige Zegge, Kamgras, Smalle Weegbree en/of Welriekende Nachtorchis tegen. Dergelijke plekken tonen gelijkenis met schraal hooiland.

Verzoeting

Na de aanleg van de Afsluitdijk (1932) is het oppervlaktewater in de Eilandspolder zoet geworden. Penningkruid (13 groeiplaatsen; ontbreekt in Polder Westzaan), Grote Ratelaar, Echte Valeriaan, Gele Lis en Moerasvaren hebben ervan geprofiteerd. Dit geldt in geringere mate voor Melkeppe, Gewone Dotterbloem, Poelruit, Gewone Wederik, Moeraswederik, Paddenrus, Watergentiaan en Gele Plomp. Wateraardbei en Waterdrieblad zijn op één plekesignaleerd. Gewone Dotterbloem is zeer talrijk in de oeverlanden langs de ringvaart, maar komt nog weinig voor in het veld.

Brakke flora

Daartegenover staat dat brakwaterplanten zijn afgenomen. Echt Lepelblad, Heemst en Selderij zijn

verdwenen. Ruwe Bies – soms in combinatie met Heen – is een brakwaterrelict dat op ruim een derde van de veenmosrietlanden nog aanwezig is. Bovendien zijn er pioniervegetaties van Ruwe Bies en Heen op diverse plekken langs slootkanten. Deze biezenvegetaties bieden nestgelegenheid voor Fuut, Waterhoen en Meerkoet. Waterpunge is op liefst een derde van de percelen aangetroffen. Moerasmelkdistel staat op ongeveer 60 plekken.

Waterdrieblad.

Foto: Jan Stok

Beheer

Sinds 2010 is een vrijwilligersgroep met boswachter Ab van Dorp (Staatsbosbeheer, inmiddels met pensioen) actief. Ik maak er deel van uit. Het werkseizoen loopt vanaf medio augustus tot medio maart. Het beheer bestaat uit het maaien *en* afvoeren van Riet, het verwijderen van opslag van berk, Grauwe Wilg en Appelbes. In 2023 vond ik initiële Appelbesplantjes op drie plekken. Deze Appelbesplantjes zijn tijdig opgeruimd, inclusief wortels! Inspecties dienen uit preventief oogpunt *jaarlijks* plaats te vinden.

Van circa 60 veentjes is zo de staat van onderhoud op orde gebracht. Ook rietdergslootjes en hekken zijn hersteld. Ruim 80 procent van de percelen is van een veekering voorzien. Dat helpt tegen inlopen van vee, vraatschade aan orchideeën en verruiging met Pitrus.

Een aantal veentjes zijn in de loop der jaren (gedeeltelijk) afgeplagd en vervolgens is het beheer hervat. Mostrekken vond omstreeks 1970 nog plaats, maar daarna is dit gestopt. Het is lang geleden dat dunne bagger over grasland of vroegere tuingronden werd verspreid.

Vaarland

De veentjes langs de Gouw en de Delft behoren tot het vaarland. Bij het beheer heeft Staatsbosbeheer boten nodig voor het vervoer van Aebi's (eenassige maaimachines), vrijwilligersgroepen, enz. Het rietmaaisel zetten we op richels of wiersen langs slootkanten. Deze rietrichels worden verbrand zodra droger weer dit toelaat. De vaarlandvergoeding is niet toereikend voor het afvoeren van rietmaaisel. Helaas is er geen afzet meer voor rietmaaisel, uitgezonderd bepaalde biologische boeren met een potstal.

Weidevogels

Veldleeuweriken (naar schatting 30 à 40 territoria), Kluten (ongeveer 12 broedparen) en een bescheiden broedkolonie Visdiefjes en Kokmeeuwen passen perfect bij dit weidevogelgebied. De vertrouwde zang van Veldleeuweriken die uit het zicht naar de hemel opstijgen maken het landschap compleet. Het oostelijke deel van de Eilandspolder is grotendeels in eigendom van Staatsbosbeheer. De landerijen worden verpacht aan tiental boeren die zijn aangesloten bij de agrarische natuurvereniging Water, Land & Dijken.

Het veld bevat mooie stukken bloemrijk grasland met Kamgras, Veldzuuring, Kruipende Boterbloem, Fioringras, Gestreepte Witbol, Smalle Weeg-

bree, Pinksterbloem, enz. Grote Ratelaar (een halfparasiet die voedingsstoffen onttrekt aan grassen) heeft zich op een aantal percelen uitgebreid. Goudknopje staat op kale plekken langs greppels die 's winters onder water staan. Weidevogels met kuikens komen daarop af.

Pitrus (plaagsoort) en Waterkruiskruid (giftig voor koeien) zijn slechte voortekenen. Ruigte met Pitrus is een hardnekkig euvel in Zaanse natuurenten door begrazingsbeheer en gebrek aan onderhoud. Maaien en afvoeren van gras of hooi in combinatie met nabeweiden pakt beter uit voor weidevogels. Grutto's geven de voorkeur aan vochtig hooiland. Daarna gaat het gras 'kort' de winter in voor Kieviten die in het najaar op bezoek komen en voedsel zoeken.

Kieviten in het winterhalfjaar

Vanaf oktober pleisteren er jaarlijks 3.000 à 10.000 Kieviten in het veld, soms nog meer. De maximum aantallen kieviten per winterhalfjaar waren:

- 13.000 exx. op 22 januari 2021.
- 12.100 exx. op 3 december 2021.
- 8.300 exx. op 13 november 2022.
- 21.000 exx. op 12 december 2023.

Veldleeuwerik neemt stofbad.

Foto: Jan Stok

De najaarstrek van 2023 liep anders dan in voorafgaande jaren. In oktober 2023 waren er nog weinig kieviten in het veld: op 17 oktober 2023 slechts 1.100 exx. Later arriveerden kieviten er in zeer groten getale: 10.800 exx. op 21 november, 10.400 exx. op 28 november, 21.000 exx. op 12 december en 13.200 exx. op 27 december 2023.

De grote zwermen kieviten concentreren zich op vochtige of natte graslanden in het kale noordoostelijke gedeelte van het veld tussen de Delft en Schermerhorn. Dat is boomloos met weinig rietland en minder Pitrus. Vooral land met een korte grasmat en natte plekken is in trek. Bovendien valt dit buiten de reikwijdte van de 150 KV hoogspanningsverbinding van Oterleek naar Diemen die langs Grootschermer loopt.

Zodra de vorst of sneeuw invalt, trekken Kieviten weg, na de inval van de dooi keren ze terug. In zachte winters blijven Kieviten hier overwinteren. Na een weekje vorst medio december 2022 waren er geen Kieviten op 24 december 2022. Op 6 januari 2023 telde ik er weer 3.300 en vervolgens hielden zich er regelmatig 3.000 à 4.000 op. Op 3 maart 2023 telde ik er nog 2.700 en kort daarop waren ze vertrokken.

De Smient is een talrijke wintergast.

Foto: Jan Stok

Overige gasten

Ook andere soorten vogels doen dit gebied regelmatig aan; een greep:

- Lepelaar: zomergast, in juni, juli en augustus circa 9 exx.
- Grote zilverreiger: jaarrond, wisselt met seizoenen, tot 14 exx.
- Smienten: wintergast, jaarlijks maximaal 8.000 à 10.000 exx.
- Goudplevier: doortrekker, wisselt per dag, van 0 tot 3.100 exx.
- Grutto: slaapplaats, in maart, maximaal 60 à 130 exx.
- Watersnip: herfsttrek, maximaal 550 exx. geteld, onderschatting.
- Boerenwaluw: in begin september circa 210 exx.

Bijzondere waarnemingen kunnen daaraan worden toegevoegd, bijv. Roerdomp, Waterral, Slechtvalk, Blauwe Kiekendief en Roodborsttapuit. Al mijn waarnemingen van vogels heb ik ingevoerd op waarneming.nl.

Inspirerend!

Het oostelijke deel van de Eilandspolder is een inspirerend praktijkvoorbeeld voor het beheer van veentjes en kieviten in Zaanse veenweidegebieden.

Willem Rol, overleden 7 augustus 2024

Al 50 jaar zetten we de
BLOEMETJES
BUITEN

**7 DAGEN
PER WEEK
GEOPEND**

Intratuin Heerhugowaard
Zuidpoort 1, 072-5757157
intratuinheerhugowaard.nl

Natuurlijk! Intratuin

Veren

Dirk van der Made

Zondag 26 mei was de dag waarop de “Veren”-excursie naar De Putten onder leiding van Theo van Lent plaatsvond. Een spontaan vervolg op zijn lezing op de jaarvergadering. Dat werd dus vroeg uit de veren voor de tien deelnemers, want ja, zondag 8 uur vertrek, hmm. Voor het zover was hadden we eerst nog een discussie over een verandering van bestemming. Niet dat de veren ons daarbij om het hoofd vlogen, maar de uiteindelijke bestemming, parkeerplaats bij de Grote Stern-kolonie, bleef staan.

Eerst maar eens een blik over De Putten. *Grote Stern* en *Visdiefjes* vlogen af en aan met voedsel voor de jongen. Ook de *Kluut* was goed vertegenwoordigd. *Canadese Gans* met jongen en een paartje *Krakeenden* hielden zich op de achtergrond.

Op weg door de *Geul*.

Foto: Theo van Lent

Tussen dijk en duin 1

Nauwelijks boven aan de dijk een kreet van Elias: “*Engelse Gele Kwikstaart!*” Hoezo Engels?! Uitleg volgde snel, maar die rover op dat paaltje met prooi in de bek nam de aandacht over. Het werd Sperwer of Havik. Een van onze vrouwelijke deelnemers kwam met een ezelsbruggetje. De *Havik* heeft een zwaardere buik, net als een vrachtvliegtuig. De *Havik* dus. De

Deze Engelse Gele Kwikstaart bivakkeerde geruime tijd langs de oude Hondsbossche Zeewering.

Foto: Theo van Lent

Kneu en *Graspieper* leverden geen probleem op. De overvliegende *Gierzwaluw* en *Huiszwaluw* ook niet, maar die twee boven in dat struikje wel. De *Gele Kwikstaart* was geen probleem, maar die ander. Duidelijk gorsachtig, maar welke? Enkelen dachten een grijze baan over de kop te hebben gezien en de naam Dwerggors viel. Maar ja, hij bleef niet

zitten, boven in de lucht meldde zich een andere wensvogel, maar de Visarend ontpopte zich als een *Bruine Kiekendief* die zeewaarts vloog. De *Torenvalk* had ondertussen meer oog voor de *Roodborsttapuit*. Tijd om het strand op te gaan om veren te zoeken.

Het strand

Het strand was niet alleen voor de veren, maar het daar aanwezige strandpaviljoen moest een plaspauze garanderen. Nauwelijks op het strand de eerste veer. Een zwarte. Theo gaf direct enthousiast uitleg over arm- en handpen. De primeur was voor de *Zwarte Kraai*. Er volgden nog een behoorlijk aantal veren. De meeste toegeschreven aan meeuwensoorten, behalve een van de *Grauwe Gans*. Het karkas van een *Zilvermeeuw* werkte volledig mee met beide vleugels. Tijd voor een plaspauze en weer terug tussen dijk en duin.

Tijdens de excursie gevonden veren van een Kneu.

Foto: Theo van Lent

Tussen dijk en duin 2

Huisemus en *Spreeuw* maakten hier, dicht bij het paviljoen, de dienst uit. Of toch niet? Het woord tributebandvogel viel. Zal de *Bosrietzanger* niet blij mee zijn geweest. Het paartje *Rietgors* maakte het niet uit, maar wakkerde wel de Dwerggors-koorts aan. De *Boerenzwaluw* wees ons de weg naar onze middaglunch bij De Putten.

De Putten

Tussen een paar happen door nog wat waarnemingen van de *Scholekster*, *Grutto*, *Tureluur*, *Kleine Mantelmeeuw*, *Stormmeeuw*, *Kokmeeuw*, *Slobeend* en *Kleine Plevier*. Terug naar de parkeerplaats over de dijk. We hoorden de *Rietzanger* en zagen twee *Lepelaars*. De uitsmijter was de overvliegende *Boomvalk*. Op de parkeerplaats gaf Theo, terwijl de laatste veertjes werden ingeleverd, nog wat inzicht in zijn collectie. Kortom een zeer geslaagde dag.

Dirk van der Made, via zuttmade@quicknet.nl

Excursie Tringa 11 augustus 2024

Chantal Gaarhuis

De wekker gaat vroeg deze zondagochtend, maar met een goede reden want vandaag gaat de vogelwerkgroep Alkmaar een kijkje nemen in het werkgebied van de Noordkop met Klaas Bart van vogelwerkgroep Tringa.

Om 7:00 ontmoeten we elkaar bij de vaste verzamelplek achter Station Alkmaar. We zijn met veertien deelnemers en verdeeld over vier auto's rijden we naar Schagen om excursieleider Klaas Bart op te halen. Hij zal ons een paar van de mooiste vogelplekjes van de Noordkop laten zien.

Zwanenwater

Onze eerst stop is bij het prachtige Zwanenwater bij Callantsoog. Dit zeer diverse natuurgebied maakt dit een interessant gebied voor natuur- en vogelliefhebbers. In augustus staat de heide er prachtig in bloei. Het eerste wat we zagen waren echter niet de heide of leuke vogels, maar het nest van de Europese Hoornaar, die dankzij zijn Aziatische tegenhanger een onnodig slechte reputatie heeft gekregen.

De eerste vogel we zien is de *Grote Bonte Specht*. En bij het Tweede Water kunnen we genieten van de *Waterral*, *Dodaars*, *Slob-eend*, *Grote Zilverreiger*, *Meerkoet*, *IJsvogel*, *Huiszwaluw*, *Kokmeeuw*, *Kievit*, *Winter- en Zomertaling*, *Aalscholver*, *Gierzwaluw*, *Koolmees*, *Merel*, *Grauwe Gans*, *Tijftjaf*, *Fuut*, *Scholekster* en *Zilvermeeuw*.

Onderweg naar het uitkijkpunt zien we naast de vele naaktslakken ook nog wat overstekende salamanders. Vanaf het kijkpunt genieten we van een *Buizerd* en een *Torenvalk*.

Overstekende Kleine Watersalamanders in het Zwanenwater.

Foto: Chantal Gaarhuis

Nollenland van Abbestede

Bij deze stop worden we getrakteerd op 14 *Goudplevieren*, diverse *Water-snippen*, *Kuifeend*, *Kleine Plevier*, *Oeverloper*, *Waterhoen*, *Houtduif*, *Witgatje*, *Gele en Witte Kwikstaart*, *Bonte Strandloper*, *Rietzanger*, *Kemphaan*, *Spreeuwen*, *Graspieper*, *Lepelaar* en een mooie overvliegende *Bruine Kiekendief*. Ietsjes verder gaat de traktatie door met (*Rosse*) *Grutto*, *Visdief*, *Grote Stern*, *Kleine Mantelmeeuw*, *Bergeend*, *Steenloper*, *Kleine Strandloper*, *Bosruiter*, *Kluut* en, heel bijzonder, de *Krombekstrandloper*.

In Callantsoog maken we even een tussenstop/koffiepauze en zijn we kort onze grote leider kwijt om daarna deze memorabele dag even te vieren met een drankje en gebakje.

Polder Koegras

Voor onze laatste stop gaan we naar polder Koegras in Julianadorp waar we tussen de vele meeuwen, *Kemphanen* en *Scholeksters* op zoek gaan naar de illustere *Grauwe Franjepoot* en *Groenpootruiter*. Beide en ook nog een *Oeverwaluw* zijn gespot. De eerder ook geziene *Casarca* en *Gestrepte Strandloper* lieten zich helaas niet aan iedereen zien. Maar met 54 soorten en de gezellige deelnemers aan deze excursie kunnen we zeggen dat dit een zeer geslaagde dag was en kunnen we met een tevreden vogelhart weer op huis aan.

Kemphaan op bollenlandje met water.

Foto: Eduard van Amstel

Chantal Gaarhuis,
chantalgaarhuis@gmail.com

Enige resultaten van de vijfde stadsinventarisatie

Inleiding

Dit voorjaar zijn 37 leden op pad geweest om de broedvogelbevolking van het stedelijke gebied van Alkmaar in vijf tot zeven ronden in kaart te brengen. Ook vorig jaar is hier al veldwerk voor gedaan: dat betrof het registreren van meeuwnesten en -territoria en de inventarisatie van vier grotere stadsparken. Nu de gegevens zijn verwerkt is het tijd om op deze plaats alvast inzicht te geven in enkele resultaten.

Resultaten

Net als in 2013-2014 is ongeveer 45% van de stad daadwerkelijk geteld en zijn de wateren integraal gedaan, met aanvullingen vanuit de telgebieden. In totaal zijn 7894 territoria vastgesteld van 88 soorten; 1230 daarvan zijn van meeuwen en Visdief.

In de top 10 zijn enkele opvallende verschuivingen opgetreden. Wilde Eend (was plek 8) en Heggenmus (was plek 10) zijn uit de top 10 gezakt, terwijl Tjiftjaf (nu op 7) en Kleine Mantelmeeuw (nu op 10) daarin zijn verschenen. Verder is Pimpelmees bij iedere inventarisatie toegenomen, maar pas dit jaar twee plaatsen gestegen (van 6 naar 4). Turkse Tortel is tot en met 2014 ook steeds toegenomen, maar zakte sinds 2004 juist terug van plek 5, via plek 7 naar plek 8; de stand is dan ook met 28% afgenomen.

Ten opzichte van de vorige inventarisatie zijn Mandarijneend en Kleine Plevier niet meer aangetroffen. Daarentegen zijn zeven soorten nieuw aangetroffen: Lepelaar, Roerdomp, Buizerd, Boomvalk (eerder in 1994), Halsbandparkiet, Cetti's Zanger, Vuurgoudhaan.

Stand van zaken boekje

- De tekst voor het boek is klaar.
- Figuren zijn klaar en foto's worden uitgezocht.
- Er zijn diverse verzoeken gedaan voor subsidie en de toezeggingen zijn allemaal binnen.
- In november gaan we om de tafel met uitgever en vormgever.
- De gemeente gaat een publieksvriendelijke versie uitbrengen.

Tom Damm, tomdamm62@gmail.com

Harry Smit, smit51@telfort.nl

De raadselvogel van Wim.

Illustratie: Wim Schols

Wetenswaardig? (25)

1. Met in de Workumerwaard op 22 november 2021 bijna 140.000 stuks is dit de grootste **Brandgans**-slaapplaats ooit in Nederland geteld (Sovon Watervogels in Nederland 2021/2022).
2. **Dwergganzen** hebben de neiging zich steeds meer over het land te verspreiden en minder de traditionele pleisterplaatsen, zoals het Natura 2000-gebied Abtskolk & De Putten, te bezoeken. (Sovon Watervogels in Nederland 2021/2022).
3. Op Spitsbergen broeden **Eiders** vlak bij hondenkennels omdat poolvossen daar niet durven komen (Roots, mei 2024).
4. Het aantal **Rosse Stekelstaarten** neemt in ons land nog steeds toe met bijna 120 getelde exemplaren in december 2021. Dankzij een gericht eliminatieprogramma is de Britse populatie van deze ongewenste exoot

inmiddels zo goed als uitgeroeid (Sovon Watervogels in Nederland 2021/2022).

5. De enige redding voor het behoud van de **Patrijs** in Nederland is een totaal ander landbouwbeleid waarbij de natuur een herkansing krijgt, maar voordat die een feit is liggen zijn botjes waarschijnlijk al naast die van de **Dodo** (Roots Vogelmagazine, voorjaar 2024).

6. Tijdens de Midwintertelling in januari 2022 werden niet alleen in Amsterdam, Den Haag en Leiden maar ook in Alkmaar honderden overwinterende **Waterhoenen** geteld (Sovon Watervogels in Nederland 2021/2022).

7. ‘Onze’ **Kievit** is een van de drie van de wereldwijd 24 soorten tellende **Kieviten**-familie die een kuif bezitten (Roots, april 2024).

8. De **Zwarte Ruiters** die in juni de broedgebieden verlaten hebben tonen ons nog het donkere broedkleed. Het zijn de vrouwtjes, die het verzorgen van het broedsel aan de mannetjes overlaten (Roots Vogelmagazine, voorjaar 2024).

Patrijs, Callantsoog-Jewelpolder, 1 januari 2024.

Foto: Ruud Costers

Zwarte Ruiter (zomerkleed), Petten-Leihoek, 21 april 2023. Foto: Ruud Costers

9. **Houtduiven** vormen niet alleen voor Noord-Hollandse boeren een hoofd-pijndossier maar ook voor de overheid die in 2023 1,5 miljoen euro aan gewasschade op hun bankrekeningen overmaakte (Noordhollands Dagblad, 8 juni 2024).

10. Het aantal **Halsbandparkieten** in Amsterdam bleef toenemen totdat de **Slechtvalk** hem als prooi ontdekte. De stand stabiliseert nu op 5000 stuks (Natura 2024 nr.2).

11. Mogelijk ten gevolge van de klimaatopwarming overwinteren **Boeren-zwaluwen** steeds vaker in Portugal in plaats van naar Afrika door te vliegen. Dit bespaart enorm op vlieguren en vergroot de kans op winterwaarnemingen in Nederland (Roots, april 2024).

12. Van de 6000 wereldwijd bekende zangvogelsoorten gebruiken alleen **Waterspreeuwen** hun vleugels om zich onderwater voort te bewegen in zelfs de wildste stroomversnellingen (NRC Handelsblad, 4 maart 2024).

13. De **Rietzanger** kan 200 Europese en Afrikaanse vogelsoorten imiteren (Roots, mei 2024).

14. De grootste kolonie van de **Roek** in 2023 bevond zich in Laarwoud, Dr. met meer dan 800 nesten. Het hoogste aantal deze eeuw staat op 1264 getelde nesten in 2002 in Lochem, Gld (Sovon-Nieuws 2024, nr.1).

15. **Boommarters** zijn geduchte vogeljagers die een rijk scala aan vogels benutten; van klein tot groot en van watervogel tot bosbewoner (tussen Duin & Dijk 2024, nr.2).

16. De trends van de inheemse reigersoorten zijn uiterst positief. Wie alleen naar reigers kijkt, heeft geen reden tot klagen over de stand van de natuur (Natura 2024 nr.2).

17. Verkeersgeluid heeft een negatief effect op de gezondheid van kuikens. ‘Geluidsverstoorde’ eieren komen vaker niet uit, en jongen die wel uit het ei komen, groeien minder goed. En uiteindelijk planten ze zich zelf als volwassen vogel minder succesvol voort (NRC Handelsblad, 30 april 2024).

18. Foto’s van bezette vogelnesten zijn ‘not done’ maar enige nuance is wel op zijn plaats. Wat is er bijvoorbeeld mis mee als je met een telelens een foto vanuit je tuin maakt van een aanvliegende specht? (Roots, mei 2024).

Verzameld door Ruud Costers, ruudcosters27@gmail.com

Avi-limericks

Een Limmener Boomkruiper-gozer
had slordig zijn den uitgekozen.
Hij kleefde vast
in de hars van de bast:
een Boomklever-metamorfose.

Twee Egmonder Matkopmezen
doen vogelaars duinwaarts sjezen.
Primeur voor “de Kop”!
Maar oh, wat een strop.
Zij blijken toch Glanskop te wezen.

Een Koekoek bij Nauertogt
had heel wat nestjes doorzocht.
Ze legde haar ei
in een Merelnest bij;
had niet eerst gevraagd of het mocht.

Hans Cornelissen, j.h.c.cornelissen@vu.nl

Communicatie & Actualiteiten

Van het Bestuur

Afgesproken is dat de voorzitter de ontwikkelingen binnen de vereniging meeneemt in zijn column, waardoor deze rubriek komt te vervallen.

Het Bestuur

Van de ledenadministratie

Mutaties 21 mei t/m 27 september 2024

Er zijn in de afgelopen periode 11 **nieuwe leden** toegetreden. We heten hen hartelijk welkom en hopen dat zij een prettige tijd zullen hebben binnen de vereniging.

Er is een **opzegging** en we hebben bericht van **overlijden** gehad van ons lid K. Schermerhorn. Aan zijn nabestaanden heeft het bestuur onze deelneming betuigd.

Loes Staal, ledenadministratie

Van de Sovon-ledenraad

Miranda Zutt-van der Made

In 2021 ben ik toegetreden tot de Sovon-ledenraad. Twee keer per jaar is er een vergadering. Bij deze een samenvatting van wat er o.a. is besproken op de vergadering in juni 2024.

Over Sovon

De resultaten van de tellingen die Sovon organiseert vormen een basis voor het natuurbeleid en -beheer in ons land en worden inmiddels voor een breed

aantal toepassingen gebruikt. Onafhankelijkheid, objectiviteit en borging van kwaliteit zijn dan ook belangrijke kernwaarden van Sovon.

Duizenden vrijwillige vogelwaarnemers vormen de spil van de organisatie. Ook telt de vereniging bijna 5.000 leden, die grotendeels ook waarnemer zijn. Sovon heeft circa 70 medewerkers in dienst.

Terugblik op jubileumjaar 2023

Het jaar 2023 stond deels in het teken van de viering van het 50-jarig bestaan van Sovon. De aftrap was de Vogelbalans 2022 die uitvoerig het belang belichtte van de langjarige meetnetten van vogels, een belangrijke kerntaak van Sovon. Vanaf januari konden tellers meedoen aan een speciaal tel-project, de LiveAtlas Challenge. Daarnaast was er o.a. een kennissymposium en de speciale editie van de Landelijke Dag, deze keer georganiseerd in de Midden Nederland Hallen, vormde de afsluiting van dit bijzondere jaar. Het op die dag gepresenteerde jubileumboek *Vogels tellen is goud!* vat kort de geschiedenis van Sovon samen, bundelt een tiental veldbelevissen van tellers, geeft in kort bestek weer wat de belangrijkste ontwikkelingen in de Nederlandse vogelpopulaties zijn geweest en belicht uitgebreid de vele toepassingen van de kennis die Sovon dankzij de inspanning van de duizenden vogeltellers heeft kunnen ontwikkelen. Al met al kijken we terug op een prachtig en zeer geslaagd jubileumjaar!

Naast alle aandacht voor het jubileum kenmerkte 2023 zich ook door de gestage groei in de vraag naar vogelkennis bij overheden die bezig zijn met de implementatie van de Europese Vogelrichtlijn. Die vraag leeft vooral bij het Rijk, en dan met name het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, maar ook de provincies krijgen hier steeds meer mee te maken. De gedegen ornithologische kennis in combinatie met alle informatie over trends in broed- en watervogels maakt Sovon de uitgelezen organisatie om de vele vragen te beantwoorden waarmee het profiel van Sovon als kennisorganisatie verder is versterkt.

De coördinatie van de meetnetten en de uitvoering van projecten zijn ondanks de extra inspanningen voor de jubileumactiviteiten goed op niveau gebleven. De tellers in de meetnetten leveren jaar na jaar een geweldige prestatie waarmee de tijdreksen alleen maar waardevoller worden omdat de kennis steeds beter kan worden ingezet in allerlei toepassingen. Naast de adviezen over de Vogelrichtlijn omvatten die toepassingen onder andere het samenvoegen van vogelgegevens uit Europa om daarmee beter te kunnen

voorspellen wanneer en hoe vogelgriep zich zal gaan verspreiden, hoe beter rekening kan worden gehouden met vogels bij allerlei maatregelen op het gebied van de energietransitie en welke maatregelen effectief zijn om de almaar dalende trend bij de boerenlandvogels te keren.

Mede dankzij de groeiende vraag naar de kennis van Sovon is de formatie in 2023 uitgebreid met negen nieuwe medewerkers.

Wijziging besturingsmodel en nieuwe directeur-bestuurder

In overleg met het bureau en de ledenraad heeft het bestuur een statutaire wijziging afgerond waarmee de vereniging een besturingsmodel krijgt dat beter aansluit bij de praktijk. Het bestuur wordt een raad van toezicht, de vereniging krijgt een directeur-bestuurder en de rol van de ledenraad is verder verstrekt. In aanloop naar de inwerkingtreding van dit nieuwe model is de werving van de nieuwe directeur-bestuurder in gang gezet en succesvol afgerond.

Dianne Nijland is per 1 februari de directeur-bestuurder en opvolger van Theo Verstrael. Zij werkte eerder als gebiedsregisseur (en mede-eigenaar) bij adviesbureau P2. Daarvoor was zij directeur bij de Vereniging van Bos en Natuureigenaren (VBNE). Ook kennen sommigen haar wellicht van Vogelbescherming waar zij negen jaar lang werkte als teamhoofd Beleid en strategie en coördinator belangenbehartiging.

Sovonacademie

De Sovonacademie neemt een steeds belangrijker plek in bij de werving en opleiding van tellers. In 2023 hebben meer dan 250 deelnemers meegedaan aan de watervogelmodule en startten 450 deelnemers in het najaar voor de editie 2023/24, een prachtig resultaat. Daarnaast is hard gewerkt aan de ontwikkeling van de broedvogelmodule die in 2024 voor het eerst zal worden aangeboden.

Kennisontwikkeling

Een ander speerpunt is de kennisontwikkeling rondom nieuwe technieken als audiomonitoring en onderzoek met drones en zenders. In 2023 heeft Sovon twee drones uit de categorie *consumer drones* aangeschaft, waarvan een met warmtebeeld. Twee medewerkers zijn inmiddels opgeleid als dronepiloot en we doen ervaring op met dronetellingen in minder goed toegankelijke terreinen, tellingen van dakbroedende soorten en de detectie van nesten middels warmtebeelden. De dronemethodiek is een goede aanvulling op

gebruikelijke telmethoden, vraagstukken rondom dataopslag, -analyse en kwaliteitsborging krijgen daarbij ook veel aandacht. Op het gebied van audiomonitoring is Sovon aangehaakt in een netwerk van internationale partners en bezig met pilotprojecten.

Miranda Zutt-van der Made, zuttmade@quicknet.nl

Aankondiging

Noord-Hollandse Natuurdag zaterdag 23 november

Beste natuurliefhebber,

We nodigen je van harte uit voor de Noord-Hollandse Natuurdag op zaterdag 23 november in het Aristo Zalencentrum in Amsterdam Sloterdijk.

Het belooft een inspirerende dag te worden met boeiende lezingen over diverse natuuronderwerpen. Daarnaast zijn er stands van bedrijven en natuurorganisaties waar je terecht kunt voor onder andere tweedehands natuurboeken, nestkasten, natuurreizen en kunst.

Zowel vrijwilligers als professionals zijn van 09:15 tot 16:00 uur van harte welkom.

Bekijk het volledige programma en meer informatie op onze website:
Noord-Hollandse Natuurdag | Landschap Noord-Holland

Heb je vragen? Neem gerust contact met ons op via:
k.willemsen@landschapnoordholland.nl.

We hopen je te zien op 23 november!

Team Noord-Hollandse Natuurdag, Landschap Noord-Holland

Van ANIMO

Via Rob Struyk, onze vertegenwoordiger

Samen maken we Alkmaar vogelvriendelijker: ruim 100 nestkasten voor Gierzwaluwen opgehangen

Een bijzondere dag voor de Gierzwaluwen in Alkmaar en een prachtig voorbeeld van samenwerking in onze gemeente! De laatste van meer dan honderd nestkasten voor Gierzwaluwen is op 7 maart feestelijk opgehangen in Schermerhorn.

Deze actie, gestart op Nationale Dierendag 2023, was bedoeld om de Gierzwaluw te helpen. Deze wens komt van de Vogelwerkgroep Alkmaar en de Stichting Animo. Zij gaven het signaal af dat het voor de Gierzwaluw steeds lastiger is om goede nestruimte te vinden.

Wethouder Jasper Nieuwenhuizen: “Op 4 oktober staan dieren centraal. Daarom ben ik graag ingegaan op de wens van de Vogelwerkgroep Alkmaar en Stichting Animo om aandacht te schenken aan de Gierzwaluw. Met alle nieuw geplaatste nestkasten geven we ze deze vogels meer mogelijkheden om te broeden in onze gemeente.”

Extra nestkasten

Na een oproep van de gemeente om vijftig nestkasten aan te vragen, ontving de gemeente veel enthousiaste reacties en 250 aanvragen! Daarop is besloten om extra nestkasten uit te geven.

De keuze voor de locaties van de nestkasten was een zorgvuldig proces. In samenwerking met Gierzwaluw-experts en Stichting Animo hebben we de beste plekken uitgekozen. De inwoners met een geselecteerde locatie hebben vervolgens de nestkasten bij Stadswerk072 opgehaald en zelf aan hun huis opgehangen.

Met de hulp van onze inwoners en de samenwerking met Stichting Animo en de Vogelwerkgroep Alkmaar, hebben de Gierzwaluwen in Alkmaar nu ruim 100 plekken meer om veilig te nestelen.

Jaap Walhout, Beleidsadviseur Dierenwelzijn, Ruimtelijke ordening & Economie, Gemeente Alkmaar

Lezingen

De lezingen zijn op **woensdagavond 20.00 uur Buurthuis de Wachter, Oudorperdijkje 65**. Parkeergelegenheid bij Associatie Uitvaartverzorging, Edisonweg 15. Zie ook www.vwg-alkmaar.nl.

KNNV-lezingen (“[KNNV]”) zijn op woensdagen vanaf 20.00 uur in Wijkcentrum Overdie, Van Maerlantstraat 8-10, 1813 BH Alkmaar. Zie alkmaar-denhelder.knnv.nl (Agenda) voor die op zaterdagmiddagen vanaf 13:30 uur in Bezoekerscentrum “De Helderse Vallei”, De Helderse Vallei 9-11, 1783 DA Den Helder.

November 13: *Grote stern* door Mardik Leopold

De Grote stern is een van meest iconische vogels van Nederland, maar tevens lange tijd een soort die zelden in grote aantallen van dichtbij te bewonderen was. De grootste kolonie van heel Europa bevond zich tientallen jaren lang op het eilandje Griend, midden in de Waddenzee en ontoegankelijk voor publiek. Daar kwam verandering in toen Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer nieuwe broedgebieden gingen aanleggen voor wadvogels, binnendijks. Eigenlijk waren die bedoeld voor Kluten, Visdiefjes en dergelijke, dus groot was de verrassing toen duizenden Grote Sterns gingen broeden in deze ‘nieuwe natuur’ in de Delta, op Texel en zelfs op het vasteland van Noord-Holland: in De Putten bij Petten. Op nog geen 100 meter van de openbare weg was nu het hele kolonieleven van Grote Sterns te volgen. Enkele jaren ging dit goed, totdat in 2022 als uit het niets de vogelgriep toesloeg en de binnendijkse kolonies werden weggevaagd. Ondanks de grote verliezen dat jaar, kwamen toch in het volgende jaar weer grote aantallen tot broeden. De meeste broedvogels bleven nu leven, veel kuikens gingen toch weer dood. Hoe kan dat, wat is hier gebeurd, hoe moet het verder en kunnen we iets doen?

Mardik Leopold komt het vertellen in Alkmaar. Mardik is zeevogelbioloog bij Wageningen University & Research en doet sinds 2012 onderzoek aan Grote sterns op Texel, waar hij woont. In 2022 gingen bijna al “zijn” Grote sterns op Texel dood en werd onderzoek gestart naar de veroorzaker: het hoog-pathogene vogelgriepvirus. In zijn verhaal doet Mardik verslag van deze bijzondere geschiedenis en vertelt hij over de resultaten van het onderzoek. En hij bespreekt de mogelijkheden van herstel van de populatie.

Mardik Leopold bij 'zijn' sterns op Texel.

Foto: Sytske Dijkse

[KNNV]November 27: Alles over en voor insecten door Aglaia Bouma

Waartoe de steken van een hoornaar kunnen leiden! De schrijfster belandde op haar 17de in een Oostenrijks ziekenhuis nadat ze door de wesp gestoken was en allergisch bleek voor het wespengif. Ze liep een bijna dodelijke anafylactische shock op. Het kostte haar een flink aantal jaren om van insectofoob insectofiel te worden. Het is te lezen in haar boek *Insectenrijk* (2020), destijds genomineerd voor de Jan Wolkers Prijs. In 2023 verscheen *Huisgenoten*, over insecten in en om het huis (2023). Aglaia Bouma neemt ons tijdens de lezing mee in de wereld van 'het' insect. Hoe zien zij de wereld? Wat zijn hun trucs om een partner te versieren? Hoe zit hun leven in elkaar? Wanneer en hoe kun je welke insecten vinden? Slapen ze? En zijn ze in staat pijn te lijden?

Aglaia Bouma is een gedreven entomoloog die de wereld wil laten zien hoe prachtig, grappig, fascinerend en onmisbaar insecten zijn. Dit doet ze door middel van lezingen, media-optredens, haar populairwetenschappelijke boeken, onderwijs en onderzoek in haar functie bij Naturalis Biodiversity Center.

December 11: *Vogelaars: wij wie zijn wij en wat motiveert ons?* door Wessel Ganzevoort

De opzet van deze leden-voor-leden-lezing is anders dan normaal. Graag gaan we met elkaar in gesprek over wat ons drijft om te vogelen, hoe wij zorg (willen) dragen voor deze beestjes en hoe onze behoefte om deze van dichtbij te zien (met verstoring of veel vliegverkeer ten gevolge) soms op gespannen voet staat met het belang van vogels.

Om dit gesprek diepgang en structuur te bieden, nodigen we Wessel Ganzevoort uit om ons iets te vertellen over zijn onderzoek en zal hij, samen met het bestuur, twee korte gesprekken tussen de leden leiden.

Wessel Ganzevoort deed tijdens zijn promotie onderzoek naar de drijfveren achter vrijwilligerswerk en onderzocht hoe vogelaars zich middels *citizen science* inzetten voor de bescherming van vogels. Hij kent ‘ons soort’ als geen ander! Hij weet aansprekend te vertellen over hoe ‘zorgen over’ en ‘zorgen voor’ soms hand in hand gaan, of soms juist helemaal niet.

Aan het einde van de avond hebben we samen een beter beeld van wat ons motiveert, waar wij als vogelwerkgroep aan (willen) werken en waar het soms schuurt. Zowel binnen je eigen keuzes, als ook tussen vogelaars die op een andere manier hun hobby bedrijven. We zien uit naar een avond met veel nieuwe inzichten, zelfspot en wellicht handelingsperspectieven voor onze club!

P.S.: bedenk van tevoren wat je favoriete natuur- en/of vogelmoment is en neem indien mogelijk hiervan een foto mee!

Volgende datums: 8 januari, 12 februari.

Ofra Carmi, o.carmi@quicknet.nl

Excursienieuws

Ledenwandelingen worden gehouden op de 1e zondag van de maand, zie www.vwg-alkmaar.nl/activiteiten/excursies voor locaties, regels en aanmelding.

- Er wordt voor de auto's gerekend met een vergoeding van 25 cent per kilometer.
- We raden de bestuurders aan in het bezit te zijn van een inzittenden-verzekering.
- Deelname aan de excursies geschiedt volledig op eigen risico van de deelnemer(s).

November 3: Zuidpier IJmuiden o.l.v. Tom Damm

Vertrek: 08.00 uur vanaf de P&R achter station Alkmaar; de excursieleider ontmoet ons op de parkeerplaats in IJmuiden.

Eindtijd: flexibel

We gaan naar de plekken met Oeverpieper, Paarse strandloper en Steenloper, die we bij de Hondsbossche Zeewering moeten missen. Ook zeevogels en duikers krijgen onze aandacht. Als we tijd over hebben, gaan we wellicht nog langs de Kunstenaars Duintjes.

December 21: Flevoland o.l.v. Rutger Polder

Vertrek: 08.00 uur vanaf de P&R achter station Alkmaar

Eindtijd: flexibel

Rutger neemt ons mee naar Flevopolder met de Lepelaars- en de Oostvaardersplassen. Grote aantallen watervogels en roofvogels overwinteren hier. We zullen korte wandelingen maken om naar vogelhutten te gaan. We gaan zeker naar beide Praambulten met uitzicht over de vlakte met grote zoogdieren en ganzen. We hopen Baardmannetje, Ruigpootbuizerd, Zeearend of Klaplekster te zien en vooral op mooi weer...

Volgende datums: nog niet bekend.

Aanmelden uiterlijk drie dagen voor aanvang van de excursie (aanmelden bij het vertrekpunt wordt niet gewaardeerd) via de website, of per e-mail bij:

Elias den Otter, eliasdenotter@gmail.com

Leukere waarnemingen mei t/m juli 2024

HBZ = Hondsbossche Zeewering

NHD = Noord-Hollands Duinreservaat

VHPP = Verenigde Harger- en Pettemerpolder

De waarnemers binnen de regio waren er weer druk mee. In deze drie maanden werden ruim 40.000 waarnemingen ingevoerd. Dit lijkt de laatste jaren een vrij gebruikelijk aantal voor zo'n periode. Uiteraard betreft het voornamelijk waarnemingen van algemene soorten maar uiteraard zaten er ook weer een aantal leuke soorten tussen. Zo werden, onder andere, een Koningseider, twee Dougalls Sterns, een Dwergarend, een Hop en Bijeneters gezien.

Op 13 mei vlogen eerst twee en later nog eens vier **Witbuikrotganzen** langs Camperduin. Op 17 mei werd er daar weer één gezien. Een paar dagen later, op 21 mei, werd daar ook nog een langstreckende **Zwarte Rotgans** gezien. Het bekende mannetje **Ringsnaveleend** in de Stad van de Zon in Heerhugowaard, werd op 2 mei voor het laatst gezien. In mei werd langs de kust van Noord en Zuid-Holland regelmatig een onvolwassen mannetje **Koningseider** gezien, ook bij ons in de regio: de eerste keer op 14 mei en de tweede keer op 31 mei. Op de eerste datum kon de vogel op de diverse telposten tot aan Den Haag aan toe opgepikt worden. Een **IJseend** werd op 11 mei eerst langs Egmond en later langs Camperduin gezien. Op deze laatste plek werd er op 26 mei weer één gezien. Een overzomerend **Nonnetje** werd in juni-juli enkele keren op het Starrevlak gezien.

Op 15 mei werd op twee plekken in het NHD een **Zomertortel** gezien. Op 28 mei werd er nog één ontdekt en wel op het Geestmerloo bij Koedijk. Deze vogel was volgens diverse mensen erg lastig te vinden en werd op 1 juni voor het laatst gezien.

Drie **Steltkluten** liepen op 8 mei in de plasjes bij Koedijk. Op 9 juli werden er twee in De Putten gezien en eveneens twee in de plasjes bij Koedijk. De enige **Strandplevier** deze periode vloog op 1 mei langs Camperduin. Op dezelfde plek werd op 13 mei een overtrekkende **Morinelplevier** gezien. **Temmincks Strandlopers** werden bij Koedijk gezien op 13 mei (drie stuks) en op 18 mei acht bij Graft. De eerste voor het najaar werd alweer op 30 juli in de Eilandspolder gezien.

Ondanks meerdere op de soort gerichte bezoeken werden in Polder Mijzen en nabij de Abtskolk dit jaar geen **Lachsterns** gezien. De enige waarneming was van drie luid roepende vogels op 24 juli over Heerhugowaard. Op de telposten langs de kust werden in mei en juli regelmatig langstreckende **Reuzensterns** gezien. Zelfs zodanig regelmatig dat er in de trektellers-app al stemmen opgaan om de soort maar niet meer door te geven. Het dagmaximum was 5 stuks op 29 juli langs Camperduin, Bergen en Egmond. Handig dat ze zo groot en luidruchtig zijn. Een erg leuke ontdekking was die van een zomerkleed **Witwangstern** op 3 mei in de Stad van de Zon in Heerhugowaard. Op 12 mei vloog er nog één langs Egmond. Dezelfde dag werd daar ook nog een langstreckende **Witvleugelstern** gezien! Deze laatste vogel werd ook nog langs Camperduin opgepikt.. De jaarlijkse **Dougalls Stern** is inmiddels niet meer zo'n verrassing meer maar trekt toch nog altijd veel liefhebbers. Bijna 100 waarnemers zagen de vogels. Dit jaar zat er op 14 en 15 juni één in De Putten, een vrij gebruikelijke datum. Wat ongebruikelijker was de tweede vogel die op 27 juli op dezelfde plek werd waargenomen.

Dougalls Stern, De Putten, 14 juni 2024.

Foto: Ronald Mallant

Zwarte Ooievaar, Warmenhuizen, 11 mei 2024.

Foto: Pierre van der Wielen

Op 10 mei vloog een **Zwarte Ooievaar** 's avonds over Bergen en Schoorl. De volgende ochtend werd deze nabij Warmenhuizen teruggevonden waar hij zich prachtig liet zien. De volgende liep op 29 juli bij Egmond Binnen en waarschijnlijk dezelfde werd later die dag over het NHD gezien.

Een **Kuifaalscholver** vloog op 12 mei langs Camperduin. Op dezelfde plek werd op 6 mei de enige **Koereiger** uit deze periode langsvliegend gezien. Zoals gebruikelijk de laatste jaren, werden aardige aantallen **Purperreigers** gezien. Er werden minimaal negen verschillende exemplaren gezien. Het overgrote deel betrof overvliegende beesten maar in de Eilandspolder en het NHD werden ook exemplaren aan de grond gezien. Inmiddels wordt er her en der in Noord-Holland gebroed, bijvoorbeeld in Varkensland en nabij het Guisveld. Iets om in de gaten te houden bij bijvoorbeeld de Kleimeer?

Visarenden deden het behoorlijk goed: er zijn 29 waarnemingen ingevoerd van in totaal zo'n 18 exemplaren. Het overgrote deel weer dicht langs de kust. De periode 10-14 mei was erg goed voor roofvogels maar het hoogtepunt werd op 14 mei gezien. Die dag vloog een **Dwergarend** 's ochtends over het NHD en later Alkmaar. Een **Grauwe Kiekendief** werd op 10 mei over het NHD en later over de VHPP gezien. Er werden bijzonder veel **Zwarte Wouwen** gezien dit voorjaar. Op 11 mei 1 over Bergen, op 12 mei

een golfje met als hoogtepunt vier samen nabij Bergen. Op 14 mei zat er één in het Park van Luna en later aan de grond in de Schermer en de laatste vloog op 15 mei over Alkmaar. **Rode Wouwen** waren juist opvallend schaars met slechts twee exemplaren: de eerste op 11 mei nabij Bergen en de tweede op 18 juni bij Schermerhorn. Op 10 mei vloog er een **Zeearend** over Schoorl. De volgende dag vloog er één over Alkmaar en de laatste zat op 29 juli bij Graft-De Rijp. Een **Velduil** vloog op 2 mei over het NHD. Op 13 mei werd er weer één gezien, deze keer langs Camperduin.

Op 5 mei werd kort een **Hop** in de Geul op de HBZ gezien. De eerste **Bijeneter** werd op 6 mei in het NHD waargenomen. Er zouden er meer volgen: 12 mei en weer op 16 telkens één in het NHD, 19 mei en 24 juni één over de Schoorlse Duinen, 21 mei twee, 24 mei vier en 27 juni drie over het NHD. Er waren dit jaar broedgevallen in minimaal drie provincies. Gaat lekker met deze fraaie soort! Er werden twee **Draaihalzen** gemeld: de eerste op 4 mei in Polder Q bij Petten en de tweede op 6 mei zingend in het Geestmerambacht.

Op 12 mei vloog een vrouwtje **Roodpootvalk** over de Wimmenummer Duinen en de volgende vloog op 30 mei over Schoorl.

Qua zangvogels was het opvallend rustig. Een vrij late **Klapekster** zat op 1 mei nog in de Schoorlse Duinen. De eerste **Grauwe Klauwier** zat op 10 mei bij de Abtskolk. De volgende zat op 6 juni in de Schoorlse Duinen. Op 25 juli werden er twee in het NHD gezien. Op 4 mei vloog de enige **Roek** uit de periode over de HBZ en op 21 mei vloog er een **Raaf** over Schoorl. Op 13 mei zong een **Grote Karekiet** in de Boekelermeer. Op 8 juni zong een **Roodmus** kortstondig nabij Camperduin. Op 9 juni zat er één in het NHD. Een **Europese Kanarie** vloog op 26 mei over de HBZ.

Pierre van der Wielen, jocotoco@hotmail.com

Ogrut 75: Nieuwe lijst-ers

Hans Cornelissen

Vandaag ben ik goed gehumeurd na een flinke portie Jan-van-Genten boven zee, dus verwacht van mij geen klaagzang over de teloorgang van de Nederlandse avifauna. Geen verhalen over het verlies van jeugdvrienden als Ortolanen, Korhoenders, Kuifleeuweriken en Bonte Kraaien in het Brabantse land waarin ik opgroeide. Geen zwanenzang over de achteruitgang van de Nederlandse weidevogels en andere gevederde schoonheden van het agrarische landschap. Nee, vandaag wil ik het hebben over de recente aanwinsten van de Nederlandse vogelwereld. We zijn ondertussen allemaal vertrouwd met de spectaculaire komst en uitbreiding van de reigerachtigen. De Grote Zilverreiger, waarvoor ik in 1979 nog in mijn slaapzakje in de vogelhut van de Knardijk heb overnacht, is al zo gewoon geworden dat ik hem al vaak vergeet in te voeren op waarneming.nl. Maar ook Kleine Zilverreiger, Koereiger en Lepelaar zijn nog steeds met een gestage opmars bezig. Toen ik begon met vogelen was de Lepelaar een zeldzame kolonievogel in moerassen, waar hij op de grond broedde, kwetsbaar voor vossen. Inmiddels zijn diverse bomen in de Hout in Alkmaar geclaimd door broedende Lepelaars; midden in de stad op 500 meter van mijn huis! Het moet niet gekker worden. Niet gekker? Het kan nog veel gekker! Want laten we het eens hebben over de nieuwe lijsters in Nederland.

We beginnen met de niet te stuiten opmars van de Jaarlijster (Turdus annuus) in Nederland. Toen ik begon met vogelen waren ze nog heel zeldzaam, maar tegenwoordig zijn Jaarlijsters een alledaagse verschijning. Het helpt ook dat ze vrij makkelijk te herkennen zijn aan zowel geluid als gedrag. Wat het gedrag betreft: Jaarlijsters hebben de vreemde eigenschap dat ze, ieder jaar opnieuw, zoveel mogelijk verschillende ongewervelde dieren proberen te vinden (en opeten), van regenwormen tot en met huisjesslakken. Ze gaan daarin heel ver en zullen, indien nodig, zelfs hun trekgedrag aanpassen om nog net voor de kerst een zeldzame slak in Zuid-Limburg te kunnen traceren en verorberen. Ze volgen daarvoor vaak soortgenoten die de beste vindplaatsen weten. Ze hebben ook een typische contactroep om elkaar op de hoogte te houden van de leukere regenwormsoorten. Die klinkt ongeveer als “Zittiedernog”, waarbij het “nog” klinkt alsof er een vraagteken achter staat.

Een verwante soort is de Maandlijster (Turdus lunarius), waarvan sommigen nog altijd denken dat het eigenlijk een ondersoort is van de Jaarlijster. Ze lijken ook wel sterk op elkaar, ook qua contactroep, maar ze verschillen met name qua gedrag toch wel stevig genoeg om ze voorlopig als aparte soorten te benoemen. De Maandlijster heeft ook een heel gevarieerd dieet. Hij probeert ook zoveel mogelijk verschillende soorten ongewervelde dieren te eten, maar doet dat iedere maand opnieuw. Da's best lastig, want hoe kom je aan voldoende soorten regenwormen als de bodem de hele maand januari stijf bevroren is? Sommige Maandlijsters hebben zich aan dat soort omstandigheden aangepast door een soort te tellen voor een bepaalde maand, ongeacht het jaar waarin dat is. We noemen deze speciale populatie de "Eeuwige-Maandlijsters", maar de gedragskenmerken van deze populatie zijn nog niet afwijkend genoeg om ze als aparte ondersoort te beschouwen.

Tenslotte heeft, heel recentelijk nog, een derde lijster zich stevig in Nederland gevestigd: de Local-patch-lijster (Turdus domesticus). Deze soort wijkt sterk af van de andere twee nieuwe lijsters omdat het een echte standvogel is. Hij heeft weliswaar ook een gevarieerd dieet en probeert zoveel mogelijk verschillende soorten regenwormen, slakken etc. te vinden. Echter, de Local-patch-lijster doet dat alleen in een straal van maximaal 5 kilometer rond zijn nest. Met dit bijzondere gedrag is hij al goed aangepast aan de snelle wereldwijde klimaatopwarming van tegenwoordig. Door alleen korte stukjes te vliegen om zijn soorten te vinden is hij erg zuinig met energie en heeft hij een heel kleine ecologische klauwafdruk. Daar kan de Noordse Stern een voorbeeld aan nemen! Stel je voor, een vogel die ieder jaar op en neer vliegt van Noordpool naar Zuidpool om de koude winter te ontwijken. Over CO₂-uitstoot gesproken... Dat soort extreme gereis is toch niet meer van deze tijd! Neem dan als lichtend voorbeeld van duurzaamheid de laatste van de nieuwe lijsters: de Tuinlijster (Turdus hortulanus). De naam zegt alles over zijn bijzondere gedrag. Deze soort is nauw verwant aan de Local-patch-lijster, maar de Tuinlijster hoeft zijn eigen tuin niet eens te verlaten om aan zijn ongewervelde soortenlijst te werken. De slakken lopen als het ware zijn snavel in. Hij vliegt dus nauwelijks, waardoor hij ook wat zwaarder en dikker oogt dan de vorige soort. Ook de contactroep is erg typisch: "Biertjuh".

Het moge duidelijk zijn dat lijsters een zeer succesvolle groep van vogels vormen in de moderne tijd, niet alleen in Nederland maar ook elders in de wereld. Ik heb het gevoel dat de bovengenoemde vier nieuwe lijsters voor

Nederland niet de laatste blijvertjes zullen blijken te zijn. Zo zijn er al incidentele waarnemingen van de Texellijster (Turdus texelsis) en de Daglijster (Turdus diurnus). Wie zei er ook weer dat de Nederlandse vogels worstelen voor hun bestaan? Ga eens een dagje lijsters kijken om je op te vrolijken.

Hans Cornelissen, j.h.c.cornelissen@vu.nl

Dertig jaar roofvogelonderzoek in beeld

Sinds 1995 onderzoeken leden van de Roofvogelwerkgroep Noord-Kennemerlands Duin de roofvogels in de duinen tussen Wijk aan Zee en Camperduin. Inmiddels dus al 30 jaar. Hier wat impressies van dit langlopende onderzoek. Fotografie: Jan Stok.

Kees Klaij en Arjen Dekker posten op een hoog duin op zoek naar Wespendien-
ven, 1 augustus 2010.

Dook Vlucht, Paul de Jong en Ben van Wees checken de inhoud van het eerst gevonden Wespendif-nest in ons werkgebied. Nest gevonden op 11 augustus 2002 in het Bergerbos. Nog dezelfde dag wordt het nest op inhoud gecontroleerd. Er is een klein donsjong in het nest aanwezig. Check via camera op een stok opgebouwd uit segmenten van 1 meter en verbonden met een beeldscherm.

Huub Huneker klimt naar een Buizerdnest voor een ringsessie, onder toezicht oog van ringer Guido Keijl, 10 juni 2016. Inzet: nest met drie jonge Buizerden, 10 juni 2016. Let op het verschil in grootte. Vaak redt zo'n achtergebleven jong het niet, maar in dit geval zijn ze alle drie uitgevlogen.

Jonge Wespen-
dief tijdens de
ringessie. Nest
met twee jongen,
die op 30 juli
2010 zijn ge-
ringd. Het nest
hing toen al
scheef. Op 5
augustus blijkt
het nest uit de
boom gevallen.
Eén jong is zoek
en blijkt later
gesneuveld te
zijn; het tweede
jong zit op een
tak in de nest-

boom. Dit jong is uiteindelijk toch succesvol uitgevlogen.

Het wegen van een jonge Havik, 10 juni 2016.

Het ringen van een jonge Havik, 13 juni 2011.
